

Év	Arany	Ezüst	Bronz
1995	Dr. Jenser Gábor (1931–)	Dr. Petrich Károly (1916–)	Józan Zsolt (1943–) Dr. Szócs Gábor (1955–)
1996	— —	Dr. Balázs Klára (1940–)	Buschman Ferenc (1949–)
1998	— —	Retezár Imre (1933–) Végh László Ágost (1926–)	Hegvessy Gábor (1965–)
2001	— —	Csiby Mihály (1922–) †Dr. Hreblay Márton (1964–2000) (posztumusz kítüntetés)	Dr. Hangay György (1941–) Dr. Szél Győző (1958–)
2004	Dr. Papp Jenő (1933–)	Józan Zsolt (1943–)	†Gaskó Kálmán (1959–2009) Dr. Kutasi Csaba (1970–)
2006	Dr. Mészáros Zoltán (1936–)	— —	— —
2007	Dr. Kozár Ferenc (1943–)	— —	Rahmé Nikola (1972–)
2008	— —	Kocs Irén (1955–)	— —
2009	— —	Szabóky Csaba (1950–)	Dr. Rédei Dávid (1979–)

Felhasznált irodalom

- Balázs Klára (mint a Társasági Élet rovatvezetője) 1993: Frivaldszky Imre Emlékplakett alapító okirata módosításának megtárgyalása. – *Folia entomologica hungarica* **54**: 200–203.
- Balogh János 1960: Javaslat "Frivaldszky Imre Emlékplakett" alapítására. – *Folia entomologica hungarica* **13**(14): 279–281.
- Nagy Barnabás 1960: Társasági élet. – *Folia entomologica hungarica* **13**(14): 270–276.
- Nagy Barnabás 1961: Társasági élet. – *Folia entomologica hungarica* **14**(15): 249–258.
- Szabóky Csaba 2007: *A lepkészet története Magyarországon*. – Magánkiadás, Budapest, 416 oldal.
- Zombori Lajos 1986a: A Frivaldszky-érem 25 éves. – *Folia entomologica hungarica* **47**(1–2): 183–188.
- Zombori Lajos 1986b: A Frivaldszky Imre jutalomérem. – *Az Érem* **42**(1): 48–49.
Dr. Papp Jenő

Rovarász Híradó

A Magyar Rovartani Társaság tájékoztatója
57. szám, 2010. március

1910

100 éves

2010

a

Magyar Rovartani Társaság

Tartalom:

Rovarász elődeink (Steinmann Henrik) — Frivaldszky Imre Emlékérem
díjazottjai

Rovarász Híradó

a Magyar Rovartani Társaság
negyedéves tájékoztatója

A tájékoztatóban megfogalmazott vélemények nem minden esetben tükrözik a Szerkesztőbizottság és a Magyar Rovartani Társaság vezetőségének álláspontját.

A Rovarász Híradót alapította 1989-ben: Dr. Nagy Barnabás

Felölős szerkesztő: Haltrich Attila (HA)

Szerkesztőbizottság: Balázs Klára (BK), Jenser Gábor (JG), Mészáros Zoltán (MZ), Merkl Ottó (MO), Nagy Barnabás (NB), Rozner István (RI), Szalóki Dezső (SzD), és Szócs Gábor (SzG).

Szerkesztőség:
BCE, KeTK, Rovartani Tanszék,
1118 Budapest, Ménesi út 44.
Telefon: 4826219
drótposta: attila.haltrich@uni-corvinus.hu

Magyar Rovartani Társaság (MRT)
1088 Budapest, Baross utca 13.
www.magyarrovartanitasag.hu
A Magyar Rovartani Társaság célja és feladata a rovartan általános művelése, elsősorban a magyarországi rovarvilág kutatása és vizsgálata, valamint a rovartani ismeretek terjesztése.

Elnökség (2009)
Elnök: dr. Vig Károly
I. alelnök: dr. Merkl Ottó
II. alelnök: dr. Szócs Gábor
Titkár: Puskás Gellért
Szerkesztő: dr. Merkl Ottó
Pénztáros: Szalóki Dezső
Ellenőr: Simonyi Sándor
Jegyző: Rahmé Nikola

Ülések – a nyarat kivéve – minden hónap harmadik péntekén a BCE Kertészettudományi Karán, az „A” épület A/4 termében (Budapest XI., Ménesi út 44), délután 4 órakor.

Ritkán, de megtörténik, hogy 1-2 hosszabb írás kitölt egy egész RH számot. Mivel takarékosági okokból nem lépünk túl a 3 A4-es lapot (azaz 12 A5-ös oldalt), ezért a közben beérkezett híreknek, írásoknak, már csak a következő számba jut hely.

Más lenne a helyzet, ha a RH számait nem kinyomtatva, fénymásolva, postai úton kéne továbbítanunk, hiszen akkor megszűnnének a terjedelmi korlátok, mint ahogy fényképekkel illusztrálni is „bátrabban” lehetne a különböző írásokat.

Azon tagtársak száma, akik még mindig kinyomtatva (is) kéri a RH számokat, folyamatosan csökken. A februári közgyűlésen, melyen a MRT 2010-es gazdálkodásáról is halhattunk beszámolót, ugyancsak szóba került a takarékoság, a postai kiadások csökkentése.

De ami ennél sokkal fontosabb, hogy mint a címlap is hirdeti, ebben az évben ünnepli a társaság, alapításának 100 éves évfordulóját. Szeretnénk, ha ebből az alkalmából, a MRT múltjával kapcsolatban is jelennének meg írások, még jobb lenne, ha valaki vállalná, hogy megírja a MRT történetét, amit a RH folytatásokban közölne. Nem könnyű munka, de ahogy a Frivaldszky-emlékérem történetét, ezt is el lehetne készíteni.

HA

Év	Arany	Ezüst	Bronz
1964	†Dr. Szelényi Gusztáv (1904–1982)	†Dr. Erdős József (1900–1971)	†Dr. Steinmann Henrik (1932–2009)
1965	— —	†Dr. Györfi János (1905–1966)	Dr. Papp Jenő (1933–)
1966	†Dr. Balogh János (1913–2002)	†Nattán Miklós (1910–1970)	— —
1967	— —	†Dr. Endrődy Sebő (1903–1984)	— —
1968	— —	†Szócs József (1908–1987)	— —
1969	†Dr. Kaszab Zoltán (1915–1986)	†Lipthay Béla (1892–1974)	Dr. Mahunka Sándor (1937–)
1970	— —	†Dr. Gozmány László Antal (1921–2006)	Dr. Jenser Gábor (1931–) Dr. Martinovich Valér (1926–)
1971	— —	Dr. Nagy Barnabás (1921–)	— —
1972	†Dr. Soós Árpád (1912–1991)	†Dr. Újhelyi Sándor (1902–1996)	Dr. Benedek Pál (1943–)
1973	— —	†Jablónkay József (1895–1992)	Dr. Mészáros Zoltán (1936–) Dr. Varga Zoltán Sándor (1939–)
1974	†Dr. Mihályi Ferenc (1906–1997)	†Balogh Imre (1908–1995)	Dr. Vojnits András (1937–)
1975	Dr. Móczár László (1914–)	†Szalkay József (1904–1986)	Dr. Papp László (1946–) Retezár Imre (1933–)
1976	Dr. Jermy Tibor (1917–)	Dr. Bognár Sándor (1921–)	Dr. Varjas László (1937–)
1977	— —	†Dr. Reichart Gábor (1917–1979)	— —
1978	— —	†Dr. Szontagh Pál (1925–2008)	Dr. Balázs Klára (1940–) Dr. Zombori Lajos (1937–)
1980	— —	†Dr. Balás Géza (1914–1987)	Dr. Szentesi Árpád (1945–) Dr. Vásárhelyi Tamás (1949–)
1983	†Dr. Gozmány László (1921–2006)	— —	Podlussány Attila (1941–) Orosz András (1936–)
1985	— —	— —	Dr. Ronkay László (1955–)
1986	†Dr. Sáringer Gyula (1928–2009)	Dr. Papp Jenő (1933–)	Rozner István (1936–)
1987	Dr. Mahunka Sándor (1937–)	Dr. Tóth Sándor (1932–)	Dr. Darvas Béla (1948–)
1990	Dr. Nagy Barnabás (1921–)	Dr. Mészáros Zoltán (1936–)	Simonyi Sándor (1943–) Szalóki Dezső (1954–)
1993	Dr. Bognár Sándor (1921–)	Dr. Kozár Ferenc (1943–)	Dr. Merkl Ottó (1957–) Szabóky Csaba (1950–)

b) *Bíró Lajos-érem*: "...egyértelműen a gyűjtők, a kiemelkedő értékű gyűjtemények megalkotóinak kitüntetése lenne". A díj odaítélésekor nem lehet szempont, hogy a jelölt műkedvelő vagy hivatásos rovarász.

c) *Frivaldszky Imre-érem*: "Ez a jelenlegi arany fokozatnak felelne meg, azaz annak adományozható, «aki az entomológia terén kiemelkedő munkásságot fejtett ki» és a «Magyar Rovartani Társaság munkáját mindig hűségeen támogatta»". Papp László megfontolandónak tartja, "hogy a kitüntetés neve is megváltozzék és olyan magyar rovarászlól nevezzük el (Szelényi Gusztáv, Kaszab Zoltán, Kertész Kálmán, Soós Árpád), aki a tudományban többet ért el, és nemzetközileg is ismertebb, mint Frivaldszky."

Az ezüst fokozatú Frivaldszky Imre Emlékéremről Papp Lászlónak az a véleménye, hogy "az ezüsth fokozat valamiféle «pótanyagként» való kezelése azonban Társaságunknak erkölcsi kárt okozott azáltal, hogy igen érdemes tagjainkat «jutalmaztuk» vele; az évek során ide-oda csúszott a megítélés «amatőr» kitüntetés és a «majdnem aranyos» tudós elismerése között."

Bármennyire ésszerűnek tűnt az indítvány, az 1993. évi januári közgyűlésen többen elleneztek azt (hagyománytiszteléből és a bronz-ezüst-arany mégiscsak jól kifejezi a díjazás eszmei értékét), majd a közgyűlés elvetette az indítványt.

2) Javaslat hangozott el arról, hogy a díjazást csak írásban lehessen megtenni, szóbeli előterjesztés nem fogadható el. Emlékezetem szerint erről külön nem szavazott a közgyűlés, mégis a gyakorlatban megvalósult: hosszú évek óta csak írásos indítványt fogad el a Frivaldszky Emlékérem Bizottság.

3) "A kitüntetések közül évente csak 1–1 adományozható." Ez a javaslat nem valósult meg: 1993 óta is megesezt többször, hogy bronz- és ezüsthémet két tagtársunknak ítélték oda egy esztendőben (három tagtárs ugyanazt a díjat sohasem kapta meg ugyanabban az évben).

4) Külön bekezdésben javaslat történt a plakett elnevezés helytelenségéről. "A jelenlegi kitüntetés valójában nem plakett, és a helytelen szóhasználat megszüntetésére a javasolt változtatások adnák meg a lehetőséget." 1993 óta változatlanul a "Frivaldszky Imre Emlékplakett" elnevezés használatos. Az elnevezés megváltoztatása az alapszabály szövegében bürokratikus nehézséggel jár, de legalább szóban a Frivaldszky Imre Emlékérem váljon elfogadottá és tudatossá. Talán a jövőben megkönnyebbül a változtatás akarása a bürokratikus terhektől.

A Frivaldszky Imre Emlékérem kitüntetettjei, 1961–2009

Év	Arany	Ezüst	Bronz
1961	†Dr. Kadocska Gyula (1880–1962)	†Dr. Fodor Jenő (1888–1976)	†Dr. Endrődy-Younga Sebestyén (1934–1999)
1962	†Dr. Dudich Endre (1895–1971)	†Győrffy Jenő (1882–1970) †Móczár Miklós (1884–1971)	†Dr. Sáringi Gyula (1928–2009)
1963	— —	†Reskovits Miklós (1891–1963)	Dr. Szabó János Barna (1929–) †Dr. Szalay-Marzsó László (1929–2000)

Steinmann Henrik (1932–2009)

2009. november 7-én hosszan tartó súlyos betegség után 78. életévében elhunyt dr. Steinmann Henrik, a Magyar Természettudományi Múzeum Állattára volt osztályvezetője (az 1970-es évek első felében), a Magyar Tudományos Akadémia doktora. Budapesten született 1932. március 27-én. Aspirantúrai témája az egyenesszárnyúak idegrendszere, izomzata és kiválasztórendszere volt, aminek befejezésekképp fiatalon, 28 évesen nyerte el a biológiai tudományok kandidátusa címet. Az Állattárban vezetője volt az Orthopteroidea-Neuropteroidea Gyűjteménynek, amit százezres gyűjteménnyé fejlesztett az 1960–80-as években. Dr. Mahunka Sándorral együtt tagja lett az első akadémiai egyezményes zoológiai expedíciónak 1970-ben. Zombori

Lajos társszerzővel jelentették meg „A rovartest alaktani kifejezései” című munkájukat három kötetben („fej”, „tor” és „potroh”). A köteteket előbb magyar majd angol nyelven adta ki az Akadémia Kiadó. A tudományos kiadvány sikerét jelzi, hogy Pekingben kínai változatban is megjelent. Végül 1999-ben „Dictionary of Insect Morphology” címen a berlini nagyhírű deGruyter Verlag jelentette meg a 400 oldalas könyvet. Az 1980-as években írta meg Steinmann Henrik legjelentősebb művét, a Föld bőrszárnyúinak (Dermaptera) monográfiáját. A négy vaskos kötet összesen 1400 oldal terjedelmű, ami a patinás Das Tierwelt sorozatban látott napvilágot 1986–1993 folyamán. A világ Dermaptera-specialistáinak körében általánosan ismert a világmonográfia – sajnos hazai körökben ez nem kellően tudatos. A négy kötetet egészíti ki a „World Catalogue of Dermaptera” (1989). Az 1990-es években állította össze a „World Catalogue of Odonata” művét két kötetben, ami ugyancsak világhírnevet szerzett számára az 1997. évi kiadását követően. – Steinmann Henrik a tudományos közéletben is jelentős szerepet játszott. Akadémiánk Zoológiai Bizottságában a titkári teendőket több éven át látta el. Szerkesztője volt a Magyarország Állatvilága sorozatnak, a Rovartani Közleményeknek és az Acta Zoologica Hungarica-nak. – Steinmann Henrik sokoldalú zoológiai felkészültségét jól jelzi, hogy az igényes ismeretterjesztésből is kivette részét. Az Élet és Tudomány hetilapnak az 1960-as, 1970-es években rendszeres szerzője volt. Egyenként 200–300 oldal terjedelemben négy népszerűsítő könyve jelent meg „Építőművészek az állatvilágban” 1978-ban, „Az állatok fegyverei” 1979-ben, „Az állatok násza” 1980-ban és

a „Társak és ellenségek az állatvilágban” 1985-ben. – Steinmann Henrik saját korának egyik legképzettebb és legtekintélyesebb magyar zoológusa volt. Eltávozása tudományunk nagy vesztesége! A budapesti Szent Gellért Plébánia altemplomában helyezték örök nyugalomba 2009. november 26-án.

Dr. Papp Jenő

A Frivaldszky Imre Emlékérem díjazottjai – tanulságok és kitekintés

(A Magyar Rovartani Társaság 2009. október 16.-i, 777. ülésén elhangzott előadás szerkesztett szövege)

2009-ben ünnepeltük a Frivaldszky Imre Emlékérem alapításának 50. évfordulóját. A Magyar Rovartani Társaság választmánya 1959. december 18.-án tartott ülésén dr. Balogh János választmányi tag indítványozta a Frivaldszky Emlékérem három fokozatú (bronz, ezüst, arany) alapítását (Balogh 1960). Az 1960. évi közgyűlés egyhangúlag fogadta el az Emlékérem évenkénti adományozását az akkori titkár, dr. Nagy Barnabás által előterjesztett alapítási szöveg megerősítésével. Az alapítási szöveg a Rovartani Közlemények 13. (Nagy 1960, 1961) és 47. kötetében olvasható (Zombori 1986a), a módosított alapszabályt dr. Jenser Gábor, dr. Merkl Ottó, dr. Rédei Dávid, Szalóki Dezső és dr. Szócs Gábor tette közzé egyoldalas zártkörű megjelentetésben. Először a Társaság 1961. évi közgyűlésén adományozták a Frivaldszky Emlékérem mindhárom fokozatát. Az eltelt 50 év folyamán 33-szor jutalmazták tagtársainkat és 17-szer nem jutalmaztak — azaz nem minden évben adományoztak Emlékérmel.

Az alapító szöveg Frivaldszky Emlékplakettnek nevezi meg a díjat – és a díj nyilvános átadásakor így nevezi meg a díjat átadó társasági elnök. Ettől eltérően a jelen méltatás következetesen a Frivaldszky Emlékérem megnevezést tartja helyesnek. Ugyanis maga a Frivaldszky-díj kerek érem és 58 mm (azaz 5,8 cm) átmérőjű (és 4 mm vastag. Numizmatikailag az ”érem” legfeljebb 110 mm (11 cm) átmérőjű és kerek formájú, a ”plakett” pedig 110 mm-nél (11 cm-nél) nagyobb átmérőjű és egyaránt lehet kerek, ovális ill. szögletes formájú. Tehát numizmatikailag a Frivaldszky Emlékérem megnevezés a helyénvaló, mert maga a kitüntetés 110 mm-nél jóval rövidebb átmérőjű, azaz nem ”plakett”, hanem ”érem”. Az ”Emlékérem” megnevezés azért is kifejező és megbecsülést keltő, mert kellően méltóbb és ünnepélyesebb megnevezés az ”Emlékplakett”-nél. Az ”Emlékérem” helyességét megerősíti a numizmatikus dr. Zombori Lajos két cikke (lásd az Irodalmat is), mindkettő címében ”Frivaldszky-érem” és ”...jutalomérem” megnevezés szerepel.

2009-ig összesen 76 tagtársunk részesült valamilyen fokozatú Frivaldszky Emlékérem kitüntetésben. Közülük kilenc tagtársunkat két fokozattal és két tagtársunkat mindhárom fokozattal tüntettek ki. A továbbiakban a Frivaldszky Emlékérem valamennyi adata az

Az **aranyéremmel** kitüntetett 18 tagtársunk közül 9 az elhunytak száma. Nevük betűrendjében ők a következők:

Dr. Balogh János 1966 (1913–2002)	Dr. Mihályi Ferenc 1974 (1906–1997)
Dr. Dudich Endre 1962 (1895–1971)	Dr. Sáringer Gyula 1986 (1928–2009)
Dr. Gozmány László 1983 (1921–2006) (1970: ezüstérem)	(1961: bronzérem)
Dr. Kadocsa Gyula 1961 (1880–1962)	Dr. Soós Árpád 1972 (1912–1991)
Dr. Kaszab Zoltán 1969 (1915–1986)	Dr. Szelényi Gusztáv 1964 (1904–1982)

Az **ezüstéremmel** kitüntetett 33 tagtársunk közül 18 az elhunytak száma (a 19. halott Dr. Gozmány László Antal, őt az aranyérmesek névsorában neveztük meg):

Dr. Balás Géza 1980 (1914–1987)	Lipthay Béla 1969 (1892–1974)
Balogh Imre 1974 (1908–1995)	Móczár Miklós 1962 (1884–1971)
Dr. Endrődy Sebő 1967 (1903–1984)	Nattán Miklós 1966 (1910–1970)
Dr. Erdős József 1964 (1900–1971)	Dr. Reichart Gábor 1977 (1917–1979)
Dr. Fodor Jenő 1961 (1888–1976)	Reskovits Miklós 1963 (1891–1964)
Györfy Jenő 1962 (1882–1970)	Szalkay József 1975 (1904–1986)
Dr. Györfi János 1965 (1905–1966)	Dr. Szontagh Pál 1978 (1925–2008)
Dr. Hreblay Márton 2001 (1963–2000) (posztumusz kitüntetés)	Szócs József 1968 (1908–1987)
Dr. Jablonkay József 1973 (1895–1992)	Dr. Újhelyi Sándor 1972 (1902–1996)

A **bronzéremmel** kitüntetett 39 tagtársunk közül 4 az elhunytak száma (a 5. halott Dr. Sáringer Gyula, őt az aranyérmesek névsorában neveztük meg):

Dr. Endrődy-Younga Sebestyén 1961 (1934–1999)
Dr. Steinmann Henrik 1964 (1932–2009)
Gaskó Kálmán 2004 (1959–2009)
Dr. Szalay-Marzsó László 1963 (1929–2000)

Kiegészítésképp e helyen érdemesnek vélem felidézni dr. Papp László örökös választmányi tag javaslatát a Frivaldszky Imre Emlékplakett alapszabályi módosítására, amit az 1992. évi decemberi választmányi ülésen majd az 1993. évi januári közgyűlésen terjesztett elő, végül a Rovartani Közlemények 1993. évi 54. kötetében nyomtatásban jelentette meg (Balázs 1993).

A beterveztett javaslat négy indítványt ölel fel:

1) A háromfokozatú (bronz, ezüst, arany) Frivaldszky Imre Emlékplakett megszüntetése, és három önálló kitüntetéssé alakítása.

a) *Dudich Endre-érem*: 35. életévét be nem töltött fiatal rovarász kitüntetése, ”aki a rovartani tudományban már addig kiemelkedő eredményeket ért el és a Társaságnak munkájában aktívan részt vett.”

sorában. Általában két évig szünetelt a bronzérem kiadása, egyetlen egyszer három évig, 1966–1968 folyamán.

2) Az ezüst fokozatot 33 tagtárs 30 alkalommal (3-szor egyszerre két tagtárs) kapta meg. 17 alkalommal nem adták ki az ezüstérmét. Leghosszabb ideig, 1981–1985 közt öt évig nem jutalmaztak ezüstéremmel.

3) Az arany fokozatot 18 tagtársnak 18 alkalommal adományozták, egyszerre két tagtárs eddig sohasem részesült arany díjazásban. 32 alkalommal nem adták ki az arany díjat, érthetően a 32 a legnagyobb szám a nem-kiosztott díjak sorában. 1977–1982 között hat és 1996–2003 között nyolc éven át nem adományozták az arany érmet – ez a két időszak a leghosszabb a ki nem adott díjak sorában.

* * *

A tanulságok tükrében kitekintés a közeljövőbe:

1) A Frivaldszky Emlékérem bronz fokozatát 39 tagtársunk nyerte le: 10 műkedvelő és 29 hivatásos, azaz majdnem háromszor több a kitüntetett hivatásos. Ez az arány a legkedvezőtlenebb a műkedvelők szempontjából. Meggyőződésem, hogy műkedvelő rovarász tagtársainkat fokozottan kell felkarolnunk jutalmazásuk tekintetében. Az ő esetükben a tudományos munka mellett a rovargyűjteményt önmagában is lehessen díjazni. Az eddigi műkedvelő díjazottakról megállapítható, hogy mire ”érmes korra megérnek”, addigra inkább jutalmazták őket ezüsttel, semmint bronzal – abból következően, hogy a ”tudományos” szempont jobban érvényesült. A bronz fokozat elnyerését elősegítené az is, ha műkedvelőink lényegesen aktívabbak lennének előadó üléseinken, a Rovarász Híradóban rendszeresen olvashatnánk gyűjteményeikről, gyűjtőútjaikról.

2) A Frivaldszky Emlékérem ezüst fokozatát 33 tagtársunk nyerte le: 11 műkedvelő és 22 hivatásos. Ez az arány – hasonlóan a bronzhoz – ugyancsak nem kedvező, hiszen műkedvelő tagtársaink közül már most elmondható, hogy számosan megérdemelnék az ezüstéremmel való kitüntetést. A díjak kiadásának első periódusában (1961–1978 folyamán) a 19 jutalmazott közül fele, azaz 9 a műkedvelő rovarász. 1979 óta ez az arány a hivatásosak javára billent (9:5).

3.) A Frivaldszky Emlékérem arany fokozatát eddig csak hivatásos rovarászoknak adományozták. Ez a tény arra utal, hogy a hivatásos rovarászok határozott előnyt élveznek az aranyérem odaítélésében, szemben a műkedvelő rovarászokkal. Ezúttal is meggyőződésem, hogy műkedvelő tagtársaink sorában nem egy nevezhető meg, aki ”megérett” az aranyérem elnyerésére. A Frivaldszky Emlékérem Bizottság a következő években erre a szempontra, tehát a műkedvelő rovarász tagtársaink aranyérem jutalmazására fokozott figyelemmel legyen.

* * *

Befejezésképp tisztességgel emlékezzünk meg elhunyt kitüntetett tagtársainkról. A 76 kitüntetett közül 31 kitüntetett tagtársunk távozott a földi életből. Elhalálozott tagtársainkat arany- ezüst-bronz sorrendben nevezük meg, megjelölve kitüntetésük évét és zárójelben életük kezdő és záró évszámát.

1961 és 2009 közti évekre vonatkozik. A kitüntetettek jegyzéke pedig jelen közlemény végén olvasható táblázatos áttekintésben.

* * *

Jelen összegzésben és az ötven év során kitüntetettek méltatásában az alábbi szempontokra fókuszáltunk.

1) A Társaság tagsága műkedvelő (amatőr) és hivatásos (professzionista) rovarászokból tevődik össze, ezért elsődlegesnek tekintjük azt, hogy díjazott tagtársaink miképp oszlanak meg e tekintetben. Hivatásos rovarásznak tekintjük azt, akinek a főfoglalkozása (”kenyérkeresete”) a rovarászat, azaz oktatásban, múzeumban, növényvédelemben, erdővédelemben, közegészségügyben stb. rovarászati munkát végez, és ezért fizetésben részesül. Ettől eltérően a műkedvelő rovarászok minden egyéb foglalkozásúak lehetnek, amiért fizetésüket vagy más megélhetési jövedelmüket biztosítják maguknak. Ez a megkülönböztetés általánosságban elfogadott, mégis számos olyan rovarász tagtársunk lehet, akiről nem dönthető el egyértelműen, hogy műkedvelő vagy hivatásos. Van (és volt) olyan tagtársunk, aki mint műkedvelő kezdte, majd átváltott hivatásos rovarásszá (a fordítottja ritka). Van (és volt) olyan tagtársunk, aki megélhetését megosztóan rovarászati és nem rovarászati munkáért biztosította. A rovarkereskedők üzleti és nem tudományos vagy hobbi indíttatásból foglalkoznak rovar-üzleteléssel (bár meg tudom becsülni azt a rovarkereskedőt, aki megélhetését ebből tudja egy életen át biztosítani a mai Magyarországon).

A Frivaldszky Emlékérem bronz fokozatával 39 tagtársunkat tüntették ki. Közülük 10 műkedvelő és 29 hivatásos. Az első 14 kitüntetett hivatásos, a 15. kitüntetett lett az első műkedvelő 1975-ben.

A Frivaldszky Emlékérem ezüst fokozatával 33 tagtársunkat tüntették ki. Közülük 11 műkedvelő és 22 hivatásos. A névsorban már a 3. kitüntetett műkedvelő (1962-ben), további 5 műkedvelő 1963 – 1973 folyamán nyerte el az ezüstöt.

A Frivaldszky Emlékérem arany fokozatával 18 tagtársunkat tüntették ki, valamennyi hivatásos.

Két Frivaldszky Emlékérem fokozattal díjazták 11 tagtársunkat a következő megosztásban. Ezüst + arany díjat négyen, nevezetesen: Gozmány László Antal 1970: ezüst és 1983: arany, Nagy Barnabás 1971: ezüst és 1990: arany, Bognár Sándor 1976: ezüst és 1993: arany, Kozár Ferenc 1993: ezüst és 2007: arany. Bronz + arany díjat hárman, nevezetesen: Sáringer Gyula 1962: bronz és 1986: arany, Mahunka Sándor 1969: bronz és 1987: arany, Jenser Gábor 1970: bronz és 1995: arany. Végül bronz + ezüst díjat négyen nyertek el, nevezetesen: Balázs Klára 1978: bronz és 1996: ezüst, Retezár Imre 1975: bronz és 1998: ezüst, Szabóky Csaba 1993: bronz és 2009: ezüst, Józán Zsolt 1995: bronz és 2004: ezüst.

Három Frivaldszky Emlékérem fokozattal díjaztak két tagtársunkat, nevezetesen Papp Jenő 1965: bronz, 1986: ezüst és 2004: arany; Mészáros Zoltán 1973: bronz, 1990: ezüst és 2006: arany.

2) A Magyar Rovartani Társaság tagsága életkoruk szerint a 14. életévől* a halálukig (vagy kilépésükig) terjed. Az Emlékérem alapító szabályzata a bronz fokozat odaítélésében úgy rendelkezik, hogy ezzel "...az az ötven év alatti magyar entomológus tüntethető ki, aki a Magyar Rovartani Társaság életében több éve kiemelkedően aktív tevékenységet fejt ki." Ez a fokozat egyértelműen a fiatal rovarász tehetségek díja, ennek megfelelően többnyire a 3–4. évtizedükben tüntetik ki őket, bár az ötvenedik évhez közeledve inkább javakorúak vagyunk, semmint fiatalok. Az alapító szabályzat az ezüst fokozat odaítélésében úgy rendelkezik, hogy ezzel "...az a magyar entomológus tüntethető ki, aki vagy az entomológia terén fejt ki jelentős szakmai munkásságot, vagy pedig kiemelkedő módon vett részt a Magyar Rovartani Társaság munkájában." Jelentős szakmai ill. kiemelkedő munkásságukat a rovarászok életük java korában, "delelőjén" érik el, és jórészt ennek megfelelő korukban (4–6. évtizedükben) tüntetik ki őket. Az alapító szabályzat az arany fokozat odaítélésében úgy rendelkezik, hogy ezzel "...az a magyar entomológus tüntethető ki, aki az entomológia terén nemzetközileg is kiemelkedő munkásságot fejt ki. Ennek megítélésében mérlegelni kell az illető addigi életművét (szakirodalmi munkásságát, a magyar entomológia területén végzett sokéves oktató és szervező tevékenységét)." Nemzetközi és egyéb kiemelkedést általában számos évtizedes munkával (5–10. évtizedet megélt korban) lehet elérni. A már arany díjjal kitüntetettek tanúsítják, hogy majdnem mindig ebben a korukban ítélték oda ezt a díjat.

27–60 éves korban nyerte el a Frivaldszky Emlékérem bronz fokozatát 39 tagtársunk. A legfiatalabb korában, 27 évesen lett a bronz-fokozat első kitüntetettje Endrődy-Younga Sebestyén 1961-ben. A legidősebben, 60 éves korában lett kitüntetett Hangay György 2001-ben. Feltűnő, hogy a műkedvelők közül többen 35–50 éves korukban lettek bronz díjazottak, pl. Rahmé Nikola 35, Szalóki Dezső 36, Podlussány Attila és Retezár Imre 42, Gaskó Kálmán 45, Buschman Ferenc, Orosz András és Simonyi Sándor 47, Rozner István 50 és Józán Zsolt 52 évesen. Ezzel szemben a hivatásosakat jobbra 29–44 éves korukban díjazták, pl. Benedek Pál és Papp László 29, Ronkay László 30, Rédei Dávid és Vásárhelyi Tamás 31, Mahunka Sándor és Steinmann Henrik 32, Hegyessy Gábor és Papp Jenő 33, Kutasi Csaba, Sáringer Gyula, Szalay-Marzsó László, Szabó János Barna és Varga Zoltán Sándor 34, Szentesi Árpád 35, Merkl Ottó 36, Mészáros Zoltán és Vojnits András 37, Balázs Klára 38, Darvas Béla, Jenser Gábor és Varjas László 39, Szöcs Gábor 40, Zombori Lajos 41, Szabóky Csaba 43, Martinovich Valér és Szel Győző 44, Gaskó Kálmán 45 évesen.

38–80 éves korban nyerte el a Frivaldszky Emlékérem ezüst fokozatát 33 tagtársunk. Ennél a fokozatnál a legnagyobb az életkor szerinti szórás. Legfiatalabb korában, 36 évesen lett (posztumusz) ezüstérmes Hreblay Márton 2001-ben. Legidősebben, 80 éves korában tüntették ki Györffy Jenőt 1962-ben. A nagy életkori szórás az alábbi példák jól érzékeltetik. A műkedvelő rovarászok 50–80 év közötti korukban lettek kitüntetve, pl. Nattán Miklós 56, Józán Zsolt 61, Endrődy Sebő és Erdős József 64, Retezár Imre 65,

* A Magyar Rovartani Társaság Alapszabályában ezt nem rögzítették számszerűen, mégis a gyakorlat az, hogy 14. életévüket betöltött személyek lehetnek tagok (az Alapszabályt közölte Szabóky 2007: 404–411).

Újhelyi Sándor 70, Szalkay József 71, Reskovits Miklós és Végh László Ágost 72, Fodor Jenő 73 (ő az első ezüsttel kitüntetett műkedvelő 1961-ben), Liphay Béla 77, Jablonkay József és Móczár Miklós 78, Csiby Mihály és Petrich Károly 79 évesen. A hivatásos rovarászok koruk szerint "fiatalabban" kapták meg az ezüst kitüntetést, és pedig 49–66 év közötti korukban, pl. Gozmány László Antal 49, Kozár Ferenc és Nagy Barnabás 50, Papp Jenő és Szontagh Pál 53, Kocs Irén és Mészáros Zoltán 54, Bognár Sándor és Tóth Sándor 55, Balázs Klára 56, Szabóky Csaba 59, Györffy János, Reichart Gábor és Szöcs József 60, Balás Géza és Balogh Imre 66 évesen.

53–71 éves korukban tüntették ki a Frivaldszky Emlékérem arany fokozatával 18 tagtársunkat, és mint már említettük, ezt a díjat eddig kizárólag hivatásos rovarászoknak nyújtották át. Legidősebb korában és sorrendben a legelső arannyal Kadocsa Gyula 81 évesen (1961-ben), legfiatalabb korában Mahunka Sándor 50 évesen (1987-ben) nyerte el az aranyat. 53–71 éves korukban lettek kitüntetve arannyal pl. Balogh János 53, Kaszab Zoltán 54, Mihályi Ferenc és Sáringer Gyula 58, Jermy Tibor 59, Szelényi Gusztáv és Soós Árpád 60, Móczár László 61, Gozmány László Antal 62, Jenser Gábor és Kozár Ferenc 64, Dudich Endre 67, Nagy Barnabás 69, Mészáros Zoltán 70, Papp Jenő 71 és Bognár Sándor 72 évesen.

Megkülönböztetett tisztelettel nevezzük meg két nő tagtársunkat, akiket Társaságunk díjazott: Balázs Klárát és Kocs Irént. Balázs Klára a bronz érmet 1978-ban, az ezüst érmet 1996-ban, Kocs Irén pedig az ezüstérmét 2008-ban nyerte el a tagság teljes egyetértésével. A magyar rovarászok társaságában a szebbik nem képviselői feltűnően elenyésző számúak: kevés a hivatásos, és még inkább kevés a műkedvelő rovarásznő.

3) A műkedvelő rovarászokat többnyire faunisztikai-állatföldrajzi és kevésbé taxonómiai-rendszertani alkotó munkájukért díjazták. A Frivaldszky Emlékérem bronz + ezüst fokozatával 21 műkedvelő és 51 hivatásos tagtársat tüntettek ki. A számszerű értékelés, tehát az, hogy hányan kaptak faunisztikai-állatföldrajzi ill. taxonómiai-rendszertani alkotásért díjat, szinte lehetetlen. A 21 műkedvelő jobbra faunisztikai-állatföldrajzi tudományos munkájába óhatatlanul "belekeveredhet" a taxonómiai-rendszertani "kiegészítés", és fordítva: a jobbra taxonómiai-rendszertani munkába "belekeveredhet" faunisztikai-állatföldrajzi "kiegészítés" is, amely munkák egyaránt szempontok a díj odaítélésének az indokolásában. Az 51 bronz + ezüsttel és 18 arannyal jutalmazott hivatásos rovarász között az "alapkutatásért" és a "gyakorlati kutatásért" elnyert díjak fele-fele arányban oszlanak meg. Számszerű további értékelés ugyancsak félrevezető, mivel a kétféle kutatásban lehetnek átfedések.

* * *

A bevezetésben már említettük, hogy a Frivaldszky Emlékérem 33 alkalommal adományozták. A három fokozat jutalmazás/nem jutalmazás bontásban a következőképpen oszlik meg.

1) A bronz fokozatot 39 tagtárs 27 alkalommal (12-szer egyszerre két tagtárs) kapta meg. 13 alkalommal nem adták ki a bronzérmét. Ez a legkisebb szám a ki nem adott díjak